

ПЪРВО ПРЕПОДАВАНІЕ
на
СТЕНОГРАФИЯТА
ВЪ БЪЛГАРИЯ.

За сжщността и ползата на стенографията.

Отъ Професоръ
А. БЕЗЕНШЕКЪ.

СОФИЯ

Въ печатницата на вѣстникъ „Витоша“

1880

ПЪРВО ПРЕПОДАВАНИЕ

на

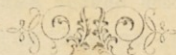
СТЕНОГРАФИЯТА

ВЪ БЪЛГАРИЯ.

За ежцността и ползата на стенографията.

Отъ. Професоръ

А. И. БЕЗЕНШЕКЪ.

СОФИЯ

Въ печатницата на вѣстникъ „Витоса“

1880

Co. 346

N 1963/1222

ПЪРВО ПРЕПОДАВАНИЕ
на
СТЕНОГРАФИЯТА
ВЪ БЪЛГАРИЯ.

За същността и ползата на стенографията.

Господа!

Прѣди да начена да предавамъ въ България искусството, за което висшата българска власть ме е поканила въ София, трѣба по напредъ да кажа двѣ три думи за същността на стенографията въобще и за нейната полза частно. А преди сичко дълженъ съмъ да спомена това, че намѣреніето на българското правителство, да разчисти пътя на стенографията въ България уже отъ сега, въ началото на държавноправното развитие на тази земя е препечелило голѣмо удобравание мѣжду образованите, а особено мѣжду специалистите на западна Европа. А азъ се считамъ крайно честитъ, че ми е повѣрена тази задача, да носѣя първото зърно на тая наука въ хубавата и мила България. И като познавамъ трудолюбieto и дарбата на българскій народъ, увѣренъ съмъ, че съмето на тази наука нѣма да падне на неплодна земя; а както що вашата плодовита земя за сѣкое зърно дава плодъ, така надѣвамъ се ще стане и съ моята наука между васъ и вашитѣ потомци. Да Богъ даде! Жално ми е, че не съмъ още напълно вещь въ българския языкъ. Но съ врѣме и то ще бѣде. Това пакъ нѣма да ни пренятетвова сега въ нашата цѣль, защото ний, като братя Южнословѣнски разбираме се добръ помѣжду

си, а и самата стенография към по-голямото и по-легкото ни споразумяване не по-малко ще ни притече на помощ.

Южните Славѣни, както знаете, не употребяват сички една и съща азбука. Българитѣ и Сърбитѣ си служатъ съ кириловскитѣ букви въ литературата си и писменността си; а Словенцитѣ и Хърватитѣ съ латинскитѣ. Въ стенографското писмо тази разлика не съществува; сичкитѣ имаме една азбука, единъ системъ за бързописанье. Това е съкъкъ важень моментъ, и дава на стенографията прѣдъ всички южно-словѣнски мислители велика цѣна и достойнство, като могатъ да си служатъ съ едно общо писмо за изражение на мислитѣ си.

Нѣка пристъпимъ сега къмъ питането, що е стенография?

Стенографията е писмо, което ни дава такава леснина, да можемъ така бързо да пишемъ, както се и говори. Въ тѣзи малко думи разбира се и цѣлата на стенографията. И най-полеко говорящия ораторъ може четири до петъ пѣти по бърже да говори, отъ колкото би могаль най-добриятъ писецъ да напише съ обикновеннитѣ букви говора му.

Така могатъ да се свършатъ съ помощта на стенографията сичкитѣ писмѣнни работи въ петъта или четвърта часть отъ онова врѣме, което е необходимо за да се свършатъ съ обикновеннитѣ букви. Единъ стенографъ, писецъ, може да напише четири до петъ пѣти повече отъ колкото писецъ съ обикновеннитѣ букви въ едно и също врѣме.

Думата стенография е гръцка (стеносъ - тѣсно и графо - пиша слѣдователно тѣснописанье); а по намѣсто би било ако носеше името бързо-писанье. По първото название, което се простира на малко пространство, което стенографското писмо завзема, удомило се е почти при сичкитѣ народи и язици.

Вече изъ онова, което избощо казахъ за сжщността на стенографията, може да се разбере, колко е голѣма ползата отъ нея. Но азъ пататъкъ ще докажа съ частни случаи, земени изъ нашия животъ, по обширно нейната полза.

Нека си представимъ прѣди всичко конституционалния животъ на една държава, който се състои въ разни расправи що ставатъ въ общественитѣ и народнитѣ събрания, въ митингитѣ и прочее.

Какъ добръ помага тука стенографията, дѣто да можеме точно да забѣлѣжимъ думитѣ на оратора изъ които сѣба една често може да има голѣмо значение! Цѣлъ народъ не може да присѣтствова въ такива расправи, които се касаятъ до неговото право, достоѣние и животъ; нъ за него е се едно да ли той присѣтствова или не, само като може да прочете думите на своитѣ представители, както що ги е написалъ стенографътъ; но говорите, записани по този начинъ, не се запазватъ само за настоящето, а тѣ ще останатъ и за бждщността; и нашето потомство, при прочитаніето на тѣзи бѣлѣжки, може да ся наслаждава; историцитѣ при своитѣ работи могатъ да ни подаватъ достозабѣлѣжителни данн за запознаваніето на кое да е врѣме, или за разсѣжданіето на нѣкои държавни лица, които сж знаменити по развитіето на общественния и културния животъ на този народъ. Слѣдователно има право единъ ученъ Англичанинъ, по име Гавтресъ, който казва: Въ политическата исторія наставала би празна страница, ако би прекъснали работата на стенографията само за една неделя.

Да потърсимъ сега, каква полза принася стенографията на сѣки чловѣкъ частно, въ каквото положение и обстоятелства на живота си да би са намѣрилъ той. Прѣди всичко тя

служи на ученика твърдѣ добръ и то не само въ високитѣ училища и тѣхническитѣ завѣдения, а така също и въ срѣднитѣ училища, гимназии и реални. Ученикътъ е въ състояние да стенографира важнитѣ уроци, което е особно тогава сходно, когато не се намиратъ учебници за касателни предметъ, или не е легко да са набавятъ по причина на обширността или скъпотията; но натакъ, ако преподаването се отличава съ прецизность, или ако, най-послѣ, е работата за преподаванията на нѣкой знаменитъ учитель. При домашнитѣ си задачи, а особенно при концепирането на писменнитѣ работи въ Българския языкъ, стенографията може да бжде на ученика много полезна и да му бжде като дѣсна ржка, отъ колкото обикновенно писмо. При изучаването на чуждитѣ язици, ученикътъ може да се ползува съ нея въ преводи и забѣлѣжки; най-послѣ въ високитѣ училища употребяватъ я за екзерцититѣ ища изъ драгоценитѣ книги и списания.

Като знаменитъ моментъ, ради който трѣбва да се предава стенографията въ училищата, трѣбва да спомена и това че нейното учение и употребление влияе твърдѣ много върху душевното развитие на младитѣ хора, и че съ нейното употребление, хубоостъта и чистотата на ржкописа, който, както е извѣстно, се развали вслѣдствие на твърдѣ бързото писанне, ние можемъ пакъ да ги придобиемъ.

Нъ не само за улекчение на работата си, но и за материална печалба може да се възползува образования човѣкъ съ стенографията.

Въ западна Европа и сега даже министри, депутати и други високопоставени лица зематъ обикновенно младитѣ хора като стенографи, да имъ диктиратъ реферати, основитѣ на парламентарнитѣ си говори или частни писма. Въ това врѣме

до гдѣто му стенографа преписва свойтъ стенограмъ въ обикновенно писмо, то високопоставенний господинъ е въ състояние да економисва въ 5 до 8 пхтя работата си и много скъпоцѣното си врѣме, и да го употреби въ други работи или за свое развеселение.

Въ днешното време има много млади хора, които намиратъ по този начинъ службата си въ стенографиране и средства за свое съществуване въ време на учението си. Съ еднаква полза вѣстникаритѣ диктуватъ своитѣ членове на стенографитѣ, а много отъ стенографитѣ вещи млади хора биватъ референти на знаменититѣ вѣстници, при публични събрания, отъ които вѣстниците изнасктъ по важнитѣ и по забѣлежителнитѣ моменти прибѣлежени съ помощта на стенографията.

Директоритѣ на желѣзницитѣ, на банкитѣ и на поголѣмитѣ търговски кхця често употребяватъ тхй схщо стенографитѣ и даватъ на такива практиканти, които сж вещи въ стенографията, преднина предъ другитѣ, да могатъ именно да имъ диктуватъ цѣли кореспонденции съ бързината на обикновения говоръ.

Твърдѣ полезна ся показва стенографията и въ адвокатскитѣ канцеларии. Рѣдко ще ся намѣри, щото въ поголѣмитѣ канцеларии и пр. въ Вѣна, Берлинъ и т. н. да не работятъ стенографи, обикновенно млади юристи. Адвокатъ на именно или неговия конципиентъ диктува на стенографа кореспонденциитѣ, протоколитѣ и други подобни така бързо, като съдържанието на предмета да се разказва. И така, съкога се економисва много отъ скъпоцѣното врѣме. Съдвотелно бнези млади хора, които сж изучили стенографията, могатъ въ много отношения да спечелятъ голѣма преднина

црѣдъ другитѣ по сжцата кариера. Но ако ли пакъ студента е свършилъ ученіето си, та стжива въ практическия животъ, то той намѣрва сѣкой пхтъ все повече и повече случай да употрѣби знанието на стенографията.

Въ сждилищата, особено при явни расправи, употреблението на стенографията е станало необходимо; и безъ никакво съмненуе тя играе важна рола, когато са касае до оправданието или наказанието на подсудимия, бато ставатъ расправитѣ устно и явно. Особено добрѣ служи стенографията за съставлението на протоколитѣ при сждебнитѣ (криминалнитѣ) расправи, защото дава тя възможность, да са забелѣжатъ важнитѣ моменти дума по дума. И сега напиримѣр въ Австрия мнозина съставители на протоколи, които не еж стенографи, зиматъ практикантитѣ, които могатъ да стенографиратъ: и на основание на стенографескитѣ обѣлѣжки тѣ съставляватънай точни протоколи. И въ Австро-Унгария има преимущество при разни квалификации въ юридическитѣ отдѣления онзи, който знае стенографията. (Указъ на унгарския министеръ на правото. год. 1872 П-ро 5137).

На държавния адвокатъ (правозастѣжника) защитника, членъ въ парламента и други събрания, както що и проповедника въ черквата стенографията може съ голѣмо икономисание въ врѣмето да послужи за скициране на говорѣтъ имъ, та нѣматъ нужда да зематъ въ такъвъ случай голѣми и дебели тетратки въ рхцетѣ си. Оратора може освѣиъ това съ помощта на стенографията да забѣлѣжава рѣчь по рѣчь говоритѣ на другитѣ оратори, на които има намѣрение да рефлектира въ своитѣ реплики.

Учений и списателя намиратъ въ стенографията врѣме и просторъ твърдѣ спомагателни срѣдства за събирание на цитатни материялъ за работата си.

Войника, особено ако е Щабни офицеръ, може, като бѣлѣжи стенографически указитѣ и заповѣдитѣ, и въ мирно и военно врѣме, да извлече полза, и така не е въ опасност да забрави важнитѣ нѣща.

Даже и въ самитѣ търговски кръгове въ Нѣмско сѣчатъ сега стенографіята, като приложимо средство за воденіе кореспонденціи.

Че трѣба да знае стенографіята и онзи, който ся занимава съ журналистиката, може да ся разбере изъ онова, което по-напрѣдъ казахъ върху днешній успѣхъ на стенографіята, като помощно средство въ журналистиката. Безъ съмненіе стенографіята има голѣма бѣдъщностъ и въ това отношеніе, когато единъ нхтъ словослагателитѣ ще бѣдатъ въ състояніе да слагатъ статіи написани стенографически съ обикновенитѣ слова, което ся вече работи съ успѣхъ въ Дрезденъ и въ нѣкои отъ държавнитѣ австрійски и италіянски печатници.

Стенографіята особено прикладно служи и за водене дневници или катадневни бѣлѣжки, които трѣба да счувать вѣрно по-важитѣ ни събитія, които дневници и бѣлѣжки до сега неохотно сѣ ся водили, защото обикновенното текуще бавно писмо иска много врѣме. Азъ на примѣръ на нхтия си отъ Загребъ до Софія въ своя бѣлѣжникъ забѣлѣжихъ стенографски всичкитѣ си впечатленія, сичкитѣ особености и новости, които ми ся случиха, така точно и така вѣрно, щото е нужно само да препиша онова, което въ моментанитѣ си впечатленія видѣхъ, — почувствувахъ и забѣлѣжихъ, и ще имамъ една подшълна книга, която съдържава обширенъ и точенъ нхтописъ отъ Триглавъ до Балкана.

За това и лѣкаря и природословца и нхтника и искусника на драго сърдце ще си послужатъ съ стенографіята.

при записването на дневниците си, безъ да имъ трѣба да носятъ съ себе си цѣль единъ апаратъ отъ писачитѣ сръдства и скрипти. Въ женскитѣ кръгове наченва стенографіята по-вече и по-вече да се уважава, защото има въ западна Европа много госпожи, които сж ся запознали съ това хубаво и полѣзно искусство.

Въ Дрезденъ съществува едно доста голѣмо дружество за распространіе на стенографіята по между женитѣ, въ Америка има жени, които служатъ като стенографкини въ явнитѣ служби. И както сега ся намиратъ въ Европа телеграфинки, това също можемъ да ся надѣмъ, че стенографіята ще даде случай на женитѣ да ся въспоулзватъ отъ една достойна и лукративна служба.

Така стенографіята, която е была употребена отъ начало съ цѣль за фиксиране изговорените думи, сега лѣка полѣка влиза въ всичкитѣ слоеви на нашія животъ, като стѣпва до нѣкадѣ вмѣсто обикновенното писмо и стана обичливо сръдство за съобщеніе на мислитѣ. Единъ знаменитъ ученъ казва: «Не ни е далече онова врѣме, когато онзи, който незнае да стенографира, така ще ся съжалява както що ся съжалява днесъ онзи, който въобще незнае да пише. Уважете прочее забѣлѣжката ми и учете стенографіята.» (Професоръ К. Фаулманъ). Нека ми бѣде напokonъ позволено, да спомена изрѣченіята на нѣкои знаменити мъжје за стенографіята.

Мишніето на ученія английскій Гавтресъ вече спомѣнахъ, а сега нѣка кажа какво дума за стенографіята духовния писателъ, графъ Бонцель Щернау: «Стенографіята сама по себе си е твърдѣ знаменително откритіе, защото тя достигва бързо текущитѣ думи, запазва ги, предава ги и ги распростра- нява. Това искусство посредствува твърдѣ успѣшно между по-

търбата за слушане и длъжността за говореніето: тя усигурява на говорѣть, който преминува, едно впечатленіе, което трае; дава на оратора голѣмо въодушевленіе, като го прави да ся ввлече (забрави), защото му дава гаранція, че цѣлѣтъ неговѣ плодъ на въодушевленіето ще бжде збранъ и запазень. По този начинъ тя дава на ораторитѣ най благородна плодовитость, а на слушателитѣ напълно разбиранно академическо предаваніе, проповѣди, сѣдебни расправи и т. н. Колко е важна тя слѣдувателно за училищата, черквата, сѣдїята, законодателя, за държавата и народа въобще и въ частности!

«Вървай ми прїятельо, стенографїята е толкова полезна, както и всѣки прѣдмѣти, съ които учения или търговица може да ся занимава. Много ми е жално, че не съмъ бѣщъ на това искусство, защото често съмъ ималъ случай да вида колко голѣма полза тя принася на другитѣ.» (Молине)

Хумболтъ казва за стенографїята: «Много ми е изиотно, щото стенографическото искусство — защото времето е парата, която съ културата на народа расте въ своята цѣна — не само да ся распространява, а и да ся разглобява въ своите елементи.»

И очевидно е, господа мои, че ако пѣкой е навикналъ, да прави своитѣ работи и забѣлѣжки стенографически, то той при повторното употребленіе на тромото обикновенно писмо, почувствува една неугодность, както пѣтника който изъ бързолящїй влакъ на желѣзницата, или изъ гладко плаващїй бързи параходъ треба да стѣпїи на незгодни кола по запряшенъ пѣтъ. И самитѣ стари Римляни, както и Гърцитѣ ясно сж разбирали ползата отъ стенографїята; защото при тѣхъ а най-вече у Римлянитѣ намираме едно бързописаніе наречено: Нотае Тиронїанае, което е било на високъ степен

ца усъвършенствувание и е било въ употребленіе нѣколко столетія; но съ пропадваніето на римското царство и въ разбърканитѣ онѣзи времена, когато ставаше преселеніето на народитѣ, потъгнало е малко по-малко въ забравность, както що потъгнаха почти всичкитѣ други знанія. Едвамъ въ най-ново време, въ началото на това столетіе, захвана по-живо да си работи на това поле между англичанитѣ, френцитѣ а най-вече между нѣмцитѣ. Отъ послѣднитѣ изнамериль е въ година 1834. Франць Кс. Габелсбергеръ новъ стенографически съставъ, който е близкъкъ по начинътъ си на римското бързописаніе и които е распространень до сега не само между Нѣмцитѣ нъ и между Италянцитѣ, Чехитѣ, Поляцитѣ, Русситѣ, Словенцитѣ, Хърватитѣ, Сърбитѣ и т. н. А съ днешній день, ако ся не лъжа, ударя ся първо основаніе на сжцій стенографскій съставъ и въ свободна България, която съ своето шжргаво настояваніе за наукитѣ и искусствата, прави си голѣма честь между образованитѣ народи и отваря си пъть къмъ рѣшеніето на онази висока задача, за която самото проведено я е опрѣдѣлило на Български полуостровъ.

А. БЕЗЕНШЕКЪ

Софія, 25 септем. 1879 г.

СТЕНОГРАФИЧЕСКИ КНИГИ

отъ А. Безеншекъ,

които могатъ да се намиратъ въ редакцията на «Югославянски Стенографъ» и въ стенографическото бюро при Народно-то Събрание въ София, или при П. Нагличъ и Е. Безеншекъ въ Загребъ:

- ✓ А. *Безеншекъ*: СТЕНОГРАФИЧЕСКА ЧИТАНКА, по Габелсбергеровъ системъ. Въ 8-а, 40 стр. 32 автографовани . . . Цѣна 1 фр.
- ✓ — — НАУКА ЗА СТЕНОГРАФИЯ, управена за хърватски и словенски езикъ. I. дѣлъ. Въ гол. 8-а, 44 стр. 24 автографовани. (Второ издание) . . . Цѣна 2 фр.
- ✓ — — «СТЕНОГРАФЪ» I. год. Въ гол. 8-а, 108 стр. 48 автографовани . . . Цѣна 3 фр.
- ✓ — — «СТЕНОГРАФЪ» II. год. Въ гол. 8-а, 184 стр. 88 автографовани . . . Цѣна 5 фр.
- ✓ — — «СТЕНОГРАФЪ» III. год. Въ гол. 8-а, 192 стр. 96 автографовани. (Съдържава дебатното писмо) . . . Цѣна 6 фр.
- — «ЮГОСЛАВЯНСКИ СТЕНОГРАФЪ» IV. год. издѣзва сега и донася тълкование на българската стенография . . . Цѣна 5 фр.
- — СТЕНОГРАФИЧЕСКИ ПИСАНКИ за ученици. Въ мал. 8-а, 48 стр. . . Цѣна — 50 сант.
- ✓ — — и Д-ръ *Ф. И. Целестинъ*: СЛАВНОСТЪ ПРИ СЛУЧАЙ НА 70 ГОДИНА НА Д-ръ П. БЛЕНВЕЙСЪ (словенски патриотъ). По стенографически бѣлѣжки. Въ гол. 8-а, 96 стр. (Съобразъ). . . Цѣна 1 фр. 50 сант.
- — ИЗВѢСТИЕ ЗА СТЕНОГРАФИЧЕСКАТА ШКОЛА ВЪ ЗАГРЕБЪ подъ управлението на А. Безеншекъ отъ 1874—1879 год. Въ гол. 8-а, 20 стр. . . Цѣна — 50 сант.
- — ПЪРВО ПРЕПОДАВАНИЕ НА СТЕНОГРАФИЯТА ВЪ БЪЛГАРИЯ. . . Цѣна — 50 сант.